

IFLA-CDNL Bibliografinių standartų atnaujinimo aljansas (ICABS)

Renate GÖMPEL

Vokiečių biblioteka, Frankfurtas prie Maino, Vokietija, el. p. r.goempel@d-nb.de

Beveik prieš dvejus metus Berlyne vykusios IFLA konferencijos metu buvo įsteigtas IFLA-CDNL Bibliografinių standartų aljansas. Šiame straipsnyje trumpai apžvelgiama jo partnerių veikla.

Reikšminiai žodžiai: bibliografiniai standartai; IFLA-CDNL; ICABS.

ICABS partneriai

ICABS (IFLA-CDNL Alliance for Bibliographic Standards) priklauso Australijos nacionalinė biblioteka, Kongreso biblioteka, Britų biblioteka, Olandijos nacionalinė biblioteka, Vokiečių biblioteka, Portugalijos nacionalinė biblioteka, IFLA ir CDNL. Šios institucijos bendradarbiauja bibliografinės ir išteklių apskaitos, skirtos visoms išteklių rūšims ir susijusiems formatams bei protokolų standartams, srityse. Kiekvienas aljanso partneris susitarė veikti kaip pagrindinė paramos institucija, užsiimanti viena ar daugiau veiklos sričių ir taip įgyvendinanti užsibrėžtus tikslus.

ICABS uždaviniai ir tikslai

ICABS uždaviniai yra šie:

- koordinuoti veiklos sritis, kuriomis siekiama formuoti ir tobulinti bibliografinės ir išteklių apskaitos standartus bei taikomas praktikas;
- skatinti tarptautinius bibliografinių išteklių mainus remiant, skatinant, tobulinant ir tikrinant metaduomenų bei formatų standartų vartojimą;
- užtikrinti naujų susitarimų sklaidą;
- veikti kaip informacijos rinkimo, apdorojimo ir sklaidimo centrui, teikiančiam informaciją apie visą IFLA veiklą šiose srityse;
- organizuoti seminarus ir praktikumus bei juose dalyvauti;
- stiprinti bendravimą tarp bendruomenės narių.

Portugalijos nacionalinė biblioteka

Portugalijos nacionalinė biblioteka yra atsakinga už UNIMARC, kuris yra esminė IFLA veiklos sritis.

2004 m. Buenos Airėse vykusio Pasaulio bibliotekų ir informacijos kongreso (*World Library and Information Congress – WLIC*) metu UNIMARC skyrius surengė posėdį tema „Fondų duomenų įrašas kaip bibliografinės apskaitos priemonė“ (*The Holdings Record as a Bibliographic Control Tool*), kurio uždavinys buvo aptarti fondų duomenų svarbą ir jų įrašų turinį bei vartojimą. Posėdis buvo surengtas kartu su Kongreso bibliotekos MARC21 biuru, todėl atsirado galimybė visiems dalyviams gauti informaciją apie UNIMARC ir MARC21 Holdings formatus. Osle UNIMARC skyrius surengė jungtinį posėdį su Informacinių technologijų sekcija tema „MARC/XML dariniai: naujovės“ (*MARC/XML Derivates: the State of the Art*).

UNIMARC XML schemą galima rasti adresu: <http://www.bookmarc.pt/unimarc>. Schemą sudaro UNIMARC vadovo darbinis prototipas XML formatu, kuris leidžia pateikti vadovą tiek spausdinta, tiek elektronine forma, taip pat parodyti UNIMARC įrašus. XML formato tvarkymo sistema sukurta taip, kad derėtų su standartiniais XML formato pakeitimais, todėl bus daug lengviau sistemose įdiegti UNIMARC.

Viešai buvo pristatyta nauja svetainė *UNIMARC Forum*, kurioje pateikiama išsami informacija apie visus UNIMARC aspektus.

Britų biblioteka

Britų biblioteka remia IFLA IV skyriaus FRBR peržiūros grupės darbą, kuriant ir tobulinant FRBR (funkcinių reikalavimų bibliografiniams įrašams) konceptualų modelį ir su jais susijusias rekomendacijas bei skatinant šio modelio taikymą.

Ši biblioteka prisidėjo planuojant seminarą „FRBR XXI a. kataloguose“ (*FRBR in 21st Century Catalogues*), kuris įvyko 2005 m. gegužės mėnesį OCLC, ir toliau jį rėmė. FRBR peržiūros grupėje esantis bibliotekos atstovas sudarė klausimyną, skirtą sistemos tiekėjams, siekdamas surinkti informaciją apie sistemos patobulinimus, susijusius su FRBR, nes Buenos Airėse įvykusios IFLA konferencijos metu buvo dažnai kalbama apie sistemos problemas.

Britų biblioteka taip pat remia IFLA IV skyriaus Funkcinių reikalavimų autoritetiniams įrašams ir jų numeravimui darbo grupę (*Functional Requirements and Numbering of Authority Records – FRANAR*) bei skatina taikyti šį modelį autoritetinių įrašų apskaitoje.

Vokiečių biblioteka

Vokiečių biblioteka prisiėmė atsakomybę remti IFLA Katalogavimo sekcijos ISBD peržiūros grupės veiklą, kuria siekiama tobulinti ir prižiūrėti tarptautinius bibliografinio aprašo standartus. Ji skatina nacionalinių praktikų ir šių standartų suderinamumą bei remia ISBD peržiūrėjimą.

Buenos Airėse ISBD peržiūros grupė sudarė ISBD būsimųjų tendencijų tyrimų grupę. Be kitų klausimų, ji aptarė ir vieno ISBD, jungiančio visos ISBD šeimos nuostatas viename dokumente, vartojimą ir naudą, kad būtų palengvintas peržiūros darbas bei išvengta tolesnių ISBD nuostatų nesutapimų.

Vokiečių biblioteka sutiko paremti tyrimų grupės atliekamą projektą „ISBD jungimas“ (*ISBD Consolidation*) ir pateikti pirmąją sujungtą ISBD versiją tolesniam jungimui. Biblioteka surengė tyrimų grupės posėdį Frankfurte 2005 m. balandį.

Be to, Vokiečių biblioteka ir Kongreso biblioteka yra partnerės, remiančios ir propaguojančios Virtualaus tarptautinio autoritetinių įrašų failo (*Virtual International Authority File – VIAF*) kūrimo projektą, ir bendradarbiauja su IFLA Bibliografinės apskaitos IV skyriaus sekcijomis bei dabartinio VIAF koncepcijos projekto partnerėmis. Šios institucijos taip pat siekia išnagrinėti kitus VIAF modelius ir paskatinti išbandyti jų prototipus.

Šiuo metu Kongreso biblioteka ir Vokiečių biblioteka tiria pirmojo įrašų sulyginimo rezultatus tam, kad būtų galima išbandyti taikomus algoritmus ir išanalizuoti įrašų elementus, vartojamus sulyginimo procese. Numatoma šiuos darbus tęsti.

Per pirmąjį trejų metų laikotarpį Vokiečių biblioteka pirmininkavo ICABS Konsultacinei tarybai ir atliko grupės sekretoriaus pareigas.

IFLA

IFLA būstinė yra atsakinga už ketvirtinio žurnalo *International Cataloguing and Bibliographic Control* leidybą. Žurnale nagrinėjami klausimai ir aprašomi projektai, tyrimai bei naujovės, susijusios su plačia antraštėje nurodyta sritimi. IFLA organizuoja tarptautinį forumą, kuriame bibliotekų ir informacijos valdymo darbuotojai bei katalogavimo, bibliografijos ir indeksavimo srityse dirbantys asmenys gali pasikeisti nuomonėmis ir geriausios praktikos pavyzdžiais.

Nemažai IFLA leidinių apie bibliografinę apskaitą yra išversta į kitas kalbas ir publikuota. Į kroatų, čekų, italų, japonų, korėjiečių ir kitas kalbas išversta ISBD ir *Functional Requirements for Bibliographic Records* (FRBR), jau neminint vertimų IFLA vartojamomis kalbomis (anglų, prancūzų, vokiečių, rusų ir ispanų).

ICABS Konsultacinėje taryboje IFLA atstovauja Bibliografinės apskaitos skyriaus ir Informacinių technologijų sekcijos pirmininkai.

Olandijos nacionalinė biblioteka

Olandijos nacionalinė biblioteka taip pat yra ICABS partnerė. Ji nagrinėja ilgalaikio elektroninių išteklių archyvavimo keliamus reikalavimus ir jo įgyvendinimo sąlygas. Be to, biblioteka tiria ir populiarina strategijas, metodus ir standartus, taikomus duomenų struktūros perkėlimui ir emuliacijai.

Šiuo metu biblioteka rengia naujausią skaitmeninio archyvavimo standartų taikymo įvertinimą, paremtą didžiausių pasaulio bibliotekų patirtimi skaitmeninio išsaugojimo srityje. Įvertinime bus išanalizuota operatyvinė, tyrimo ir tobulinimo veikla, kurios tikslas – ilgalaikis elektroninių išteklių išsaugojimas.

Olandijos nacionalinės bibliotekos rengiamą ICABS ataskaitą daugiausia sudarys antrinės informacijos tyrimai apie neseniai išleistus leidinius ir atliktus tyrimus. Remdamasi savo patirtimi skaitmeninio išsaugojimo srityje, biblioteka suformulavo keturis specifinius klausimus apie ilgalaikio elektroninių išteklių, kuriems ir skiriamas šis tyrimas, archyvavimo standartizavimą:

- 1) elektroninių saugyklų kūrimui, kaupimui ir tvarkymui taikomų standartų vartojimą tarptautinėje bibliotekų sferoje;
- 2) skaitmeninio išsaugojimo organizacinių aspektų ir darbo eigos standartizavimą;
- 3) standartų taikymą skaitmeninio išsaugojimo stra-

tegijų kūrimo tyrimams, siekiant išsaugoti išteklius ir nuolat prieiti prie jų;

4) naujų standartų ateities strategijoms kurti poreikį.

Kongreso biblioteka

Kongreso biblioteka yra atsakinga ne tik už VIAF projektą, bet ir už MARC21 vedinių tobulinimą ir naudojimo skatinimą. Biblioteka skatina taikyti ir naudoti Z39.50 protokolą ir bendradarbiauja su jo kūrėjais, toliau tobulinant Z39.50 protokolą, *Next Generation* ir XML formato pagrindu sukurtos paieškos paslaugas tam, kad būtų pradėti įgyvendinti ateities projektai.

Be to, Kongreso biblioteka glaudžiai bendradarbiauja su IFLA Katalogavimo ir Informacinių technologijų sekcijomis bei jų darbo grupėmis, atliekant metaduomenų reikalavimų tyrimus. Biblioteka renka ir dalijasi informacija apie esamas metaduomenų schemas bei pritaikymo profilius ir prižiūri su nekintančiais identifikatoriais susijusią veiklą.

Kongreso biblioteka atnaujino MARC21 ir daugelį kitų leidinių, pvz., *Understanding MARC Bibliographic* ir *Understanding MARC Authority Records*. Šios bibliotekos svetainėje MARCXML pateikiamas būdas, kaip nuostolingai perkelti įrašus XML formatu iš MARC21 į MARC ir atgal.

MADS, autoritetinių duomenų vadovas bibliografinių duomenų schemai MODS, buvo peržiūrėtas 2004 m. pabaigoje, remiantis daugybe komentarų, gautų laisvosios peržiūros metu. Naujoji versija buvo parengta ir paskelbta įvertinti 2005 m. vasarį. Svarbūs schemas pertvarkymo uždaviniai buvo suderinti ją su MODS ir MARC21 bei supaprastinti.

Toliau buvo tobulinamos *Z39.50 Next Generation (ZING)* paslaugos: SRU (*Search and Retrieve URL Service*) paieškos per URL paslauga, suteikianti galimybę vartotojams siųsti užklausą, įvedus antraštę, vardą, identifikatorių ir kitus parametrus per URL (`http GET`) ir gauti įrašus, ir SRW (*Search and Retrieve Web Service*) paslauga, kuri leidžia ieškoti, naudojantis interneto bazės protokolu SOAP, o ne tiesiogiai per HTTP protokolą.

Keliems vartotojams pareikalavus, ZING redakcijos grupė pradėjo kurti atnaujinimo paslaugą. Jie siekia trumpai apibūdinti standartų ir praktikų, įskaitant ir interneto standartų bei tokių specialių standartų kaip METS pritaikymą

šiai naujai paslaugai. METS sukėlė ypač daug susidomėjimo, nes šios paslaugos dalis yra sudėtiniai dokumentai.

Australijos nacionalinė biblioteka

Australijos nacionalinė biblioteka yra daugiausia atsakinga už paramą interneto išteklių archyvavimo būdų tyrimui ir propagavimui. Ji siekia surengti apklausą apie veikiančius standartus, metodikas ir taisykles, reglamentuojančias skaitmeninės medžiagos išsaugojimą, bendradarbiaujant su IFLA Išsaugojimo ir konservavimo sekcija.

Tarptautinė konferencija *Archiving Web Resources: Issues for Cultural Heritage Institutions* („Interneto išteklių archyvavimas: kultūros paveldo institucijoms kylančios problemos“) vyko 2004 m. lapkričio 9–11 d. Pagrindinis jos siekis buvo išskirti reikšmingas problemas, su kuriomis susiduria kultūros paveldo įstaigos, rinkdamos interneto išteklius, bei išsiaiškinti tų problemų sprendimo būdus.

Šiuo metu Australijos nacionalinė biblioteka MARC formatu kataloguoja visus atrinktus suarchyvuoti interneto išteklius Australijos archyve PANDORA. Siekiant sumažinti šio archyvavimo proceso etapo sąnaudas, bus peržiūrėti standartai ir tarptautiniai metaduomenų kūrimo interneto ištekliams metodai, nustatyti pagrindiniai reikalavimai ir įvertintos priegigos prie jų aprūpinimo galimybės. Šiuo metu vyksta Kongreso bibliotekos pasiūlyto naujojo „priegigos lygmens“ įrašo įvertinimas. Įvertinimo rezultatus bus galima peržiūrėti per PADI (*Preserving Access to Digital Information*) iniciatyvą. Šią veiklą planuota užbaigti 2005 m. pabaigoje.

Siekdamos išvengti veiklos pasikartojimo ir užtikrinti maksimalią abiejose institucijose saugomų išteklių naudą, atliekant tyrimus ilgalaikio elektroninių išteklių archyvavimo srityje, Australijos nacionalinė biblioteka ir Kongreso biblioteka peržiūrės savo veiksmų planą ir skirs daugiau dėmesio artimesniam bendradarbiavimui, kuriant suderintą strategiją.

Iš anglų kalbos vertė S. Racevičiūtė

Straipsnis parengtas pagal pranešimą, skaitytą 2005 m. Osle (Norvegija) vykusioje 71-ojoje IFLA konferencijoje „Libraries – A Voyage of Discovery“.